

СТАНОВИЩЕ

за научните трудове и преценка на академичните дейности
на доц. д-р **Иван Василев Христов**,
участник в конкурс за академичната длъжност „професор”
в област на висше образование **2. Хуманитарни науки**,
професионално направление **2.4. Религия и теология**,
научна специалност **Християнска философия – дискурсът за енергиите през XIV век**
за нуждите на СУ „Св. Кл. Охридски“
от проф. д-р Валентин Канавров

Настоящото становище е изготвено въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от СУ „Св. Кл. Охридски” в ДВ, бр. 14 от 19.02.2016 г. Представените документи отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и правилниците на СУ. Със задоволство отбелязвам пунктуалността при изготвянето и подреждането на материалите за конкурса. Процедурата по конкурса е изцяло и коректно спазена.

Доц. Иван Христов е единствен кандидат в конкурса.

За участие в конкурса доц. Христов представя списък на публикации, който съдържа **22 заглавия**, в т.ч. **1 отпечатана монография** (2016 г.), **18 отпечатани студии и статии** и **3 публикации на електронен носител и в интернет** на български, английски и немски език. Всички заглавия са строго в професионалното направление на конкурса, като монографията е теоретично изследване по научната специалност на конкурса. Всички са публикувани след 1999 г., когато Христов получава академичната длъжност „доцент“. Безкомпромисната професионална стриктност на кандидата проличава в забележката относно включването в монографията от систематични и концептуални съображения на 12 стр. текст (с. 55-66) от по-ранна публикация с уговорката, че това съдържание не е отразено в справка за приносните моменти и не трябва да се взема предвид при рецензирането. Общият списък на отпечатаните публикации на Христов е значително по-обширен от споменатите 22 заглавия (той е коректно приложен за сведение в документацията).

Академичното CV на доц. Христов включва: висше образование по *Философия* в Петербургския държавен университет със специализация по *История на философията* (1981-1986); докторат по история на философията в Петербургския държавен университет

на тема *Традицията на гръцкия Шестоднев и нейното значение за историята на философията* (1991). Професионалната кариера на Христов започва като научен сътрудник в Института по философия на БАН през 1994 г.; доцентурата му е от ВАК през 1999 г. по научната специалност *История на философията*. Чел е лекционни курсове по антична философия и философия на Средновековието и Ренесанса в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и ПУ „Паисий Хилендарски“. От 2008 г. е доцент по християнска философия в СУ „Св. Кл. Охридски“. Христов има множество специализации и гост-професури на различни историкофилософски теми. Участвал е, вкл. като ръководител, в множество национални и международни научни проекти в областта на историята на философията и с доклади на множество национални и международни семинари, симпозиуми, конференции и конгреси. Има административно-управленски опит – от 2011 г. е Ръководител на катедра *Историческо и систематическо богословие* в БФ на СУ; от 2012 г. е Директор на *Център за изучаване на патристичното и византийско духовно наследство* към СУ. Бил е научен ръководител на успешно защитили докторанти; има международна и национална експертна дейност.

Основното теоретично достойнство на професурата на колежата Иван Христов е философската филология на базисни елементи от същностната традиция на европейската фундаментална философия. Перфектното владение на класически гръцки и старобългарски език (освен тях и на латински, английски, немски и руски език), академичната образованост в областта на историята на европейската философия и, разбира се, неговият подчертан и траен теоретичен интерес към античната философия и християнската философия са условията за плодотворността на тази философска филология. Ще отбележа множеството преводи на базисните за духовната култура на всяка европейска нация текстове на Аристотел, които са снабдени с индекси, библиография и коментари. Шесттомното билингва издание на съчиненията на Аристотел с подробен научен апарат е истински теоретичен принос за всяка национална наука и национална култура. Следваният от Христов принцип на изоморфизма вместо този на буквализма при изследването на философската генеза на термините и техните преводи на национални езици отваря пространство за задълбочени интерпретации, които обогатяват както историкофилософската наука, така и смисловата идентичност и екзистенциалност на националната култура. Тук ще спомена публикациите, които касаят проследяването на предаването на Аристотеловата

терминология на латински и старобългарски език и интердисциплинарните изследвания на старобългарски преводи на текстове, които спадат към Аристотеловата концептуална традиция (*Симеонов сборник; Извор на знанието* на св. Йоан Дамаскин /философските глави, наречени *Диалектика*/). В този порядък задължително трябва да отбележа и няколкото уникални бази-данни, на които Христов е автор. Става дума за гръцко-старобългарски речник с 7933 записа, база данни относно превода на Исай Серски на Ареопагитския корпус и др.

Философската филология на Христов, неговата богата преводаческа дейност и усърдната му работа му върху научни апарати (индекси, библиографии, коментари и пр.) и бази данни с философска терминология, вкл. словоформи са благодатната основа на неговата интерпретаторска историкофилософска работа. Тя има подчертан теоретичен характер предвид (1) дългата традиция на европейската фундаментална философия, (2) нейните смислово езикови трансформации (от класически гръцки през латински на национални езици) и концептуални фокуси и хоризонти (от различни форми на онтологичен и познавателен плурализъм през догматични и критически форми на онтологичен и познавателен монизъм до дискурсните форми на днешния културен плурализъм, включващ акцент върху религиозната философия и християнската духовност). Монографията *Византийското богословие през XIV век. Дискурсът за божествените енергии* (2016 г.) е показателен пример за това (разбира се, Христов е снабдил монографията със 6 /шест/ приложения, които от различни идейни позиции и в различни епохи онагледяват спора за Божествените енергии и му придават богословска, философска, езикова и културна плътност). Монографията започва с парадигмалните разграничения между християнска философия и религиозна философия, средновековна философия и философия на Средните векове, истини на вярата и истини на разума, духовен опит (от една страна) и граматика, реторика и диалектика (от друга). Следват концептуалните разграничения между Платонова и Аристотелова философия и между възможност (*dynamis*) и действителност (*energia*). Чисто полемично и в духа на средновековните спорове Христов уводно отговаря на типизираните упреци срещу фундаменталността на учението за Божествените енергии като лице на Византийското богословие през XIV век и православен стандарт занапред. Монографията има типична историкофилософска структура – широкоспектърно историческо въведение, разкриване на същността на Божествените енергии, разглеждане на

утвърждаването на Паламитското учение като „стандарт на православието“ (с.27, 119, 141 и др.) и проследяване на паламитска критика на латинското богословие. Интерпретативният резултат на Христов е в областта на представяната от него християнска философия, която не цели възраждане на исихазма, а стриктно осмисляне на методическото вплитане на философската методология и философския език при аподиктичното основаване на богословието, вкл. на средствата на личния и по същество мистичен духовен опит. В този контекст учението на св. Григорий Палама за Божествените енергии има основополагащо значение наред с цялата Аристотелова философска традиция. Христов обосновава интердисциплинарния характер на дискурса за енергиите, като по този начин не само вплита философската концептуалност на терена на богословието, търсейки неговите абстрактни пластове, а и разкрива неговия иманентен органичен характер, включващ елементи на т.нар. висока култура. По този начин се търси богатството на самото богословие, при което духовният опит разширява своя практически хоризонт. Така изключително внимателно Христов утвърждава водещата роля на паламитското учение за Божествените енергии в по-общото православно схващане за Бога и богопознанието, както и по-отношение на християнската антропология и мистическия опит на вярата.

Специално искам да открия плодотворната работа на Христов в архивите – на Ватикана, Народната библиотека в Пловдив, Бачковския манастир и др., – която разкрива следи на паламитските спорове в средновековна България (с.203-212 от монографията). На тази основа той търси обогатяване на нашата църковна история.

Сухо и сбито в едно изречение ще отбележа мащабната преводаческа дейност на Иван Христов. Мога да си представя колко и какъв собствено философски труд стои зад нея, защото всеки превод и особено този на по-стари текстове и най-вече на текстове от класически гръцки не само включва херменевтика, а освен това е и същинска творческа философска работа. А и екзистенциално утвърждаване, академично достойнство, теоретичен резултат и пр.

Своите научни приноси доц. Христов излага по разгърнат аналитичен начин, като ги отнася в пет области: християнска философия и Византийско богословие през XIV в., история на паламитските спорове, философски език в дискурса на енергиите, Аристотелова традиция на Балканите и научно-приложни приноси, изискващи интердисциплинарна

компетентност. Всички те са реални, видими и теоретично обосновани в представените текстове и преди всичко живени в съвременния историкофилософски дебат.

Доц. Христов представя справка от УБ на СУ за цитирането и индексирането на неговите научни трудове. Тя включва общо 53 цитирания от различни бази-данни. По традиционен метод са отбелязани общо 61 цитирания в 22 публикации.

Нямам принципни несъгласия с постановките на кандидата.

Тук е мястото да добавя, че в продължение на много години съм работил заедно с доц. Христов в Института по философия на БАН и Югозападния университет „Неофит Рилски“ - Благоевград. Но нямам съвместни публикации с него и не съм рецензирал неговия докторат и неговата доцентура, както и той моите научни степени и академични длъжности. Правя тези уточнения както заради необходимата коректност на процедурата, така най-вече за да подчертая изключителната колегиалност и безспорния академичен екзистенциалитет на колегата Христов. Те са *conditio sine qua non* за успешна професура, разглеждана като елемент на колективния университетски дух.

Заключение: като имам предвид цялостната академична дейност на **доц. д-р Иван Василев Христов**, неговите значимите теоретични резултати, техните далеч отиващи богословски, философски и културни проекции, фундаменталната традиция на европейската философия, в която е вплетена неговата научна дейност, множеството му преводи и успешната му преподавателска практика, убедено пледирам пред уважаемите членове на научното жури категорично да го препоръчат на Факултетния съвет на Богословския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ да бъде избран за професор по научната специалност *Християнска философия*.

София, 28. 05. 2016 г.

Преп. Софроний Български

Проф. д-рн Валентин Канавров